

Датум на поднесување	20.05.2021
----------------------	------------

Наслов на проектот	Перцепција на слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на Република С. Македонија
Клучни зборови	Медиуми, слобода на изразување, цензура

ПРВ ДЕЛ 1:

Апстракт (максимум 250 зборови)

Слободата на изразување е фундаментално право на човекот загарантирано со повеќе правни инструменти на ООН, Советот на Европа, ЕУ и други меѓународни организации.

Република С. Македонија како држава членка на ООН, Советот на Европа и на други меѓународни организации го има имплементирано правото на слобода на изразување како на уставно така и на законско ниво во Уставот на државата и Законите.

Земајќи во предвид дека слободата на изразување најчесто се смета за огледало на демократијата во една држава и зависно од тоа колку се почитува ова право, така се вреднува и демократијата во нејзиното општество. Медиумите и новинарите вршејќи си ги секојдневните професионални обврски најчесто се соочуваат со разни притисоци од одделни центри на моќ кои го ограничуваат остварувањето токму на ова право на слободата на изразување.

Во овој Научно-истражувачки проект ќе ја истражине перцепцијата на медиумските работници за слободата на изразување, како и причините кои влијаат во ограничувањето на ова право. Целта на истражувањето е да се дојде до конкретни сознанија за перцепцијата на степенот на цензура и автоцензура на медиумските работници во медиумите во Западниот дел на Република С. Македонија.

Основно истражувачко прашање по кое ќе се води истражувањето е **“Каква е перцепцијата на медиумските работници за степенот на слободата на изразување во Западниот дел на Република С. Македонија?”**

Abstract (max 250 words)

Freedom of expression is a fundamental human right guaranteed by several UN legal instruments, the Council of Europe, the EU and other international organizations.

Republic of Macedonia as a member state of the UN, the Council of Europe and other international organizations has implemented the right to freedom of expression in the Constitution of the State and the Laws.

Considering that in every society the freedom of expression is a mirror of democracy, the level of democracy could be measured through level of protection of this right. The media and journalists in their daily professional duties face various pressures from certain centers of power that limit the exercise of their right to freedom of expression. In this Research project we will explore the perception of media workers about freedom of expression, as well as the reasons that influence the restriction of this right.

The aim of the research is to obtain actual data about the perception of the degree of censorship and self-censorship of media workers in the media in the West part of the Republic of N. Macedonia.

The basic guide question in the research is **“What is the perception of media workers about the degree of freedom of expression in the West part of the Republic of N. Macedonia?”**

Детален опис на проектот:

Вовед

Слободата на медиумите е универзален проблем што ја засега меѓународната заедница. Слободата на изразување како фундаментално право на човекот е предмет на ограничување во сите држави во светот, дури и во земјите каде што развојот на демократијата е на повисоко ниво. Медиумите како креатори на јавното мислење претставуваат инструмент на контрола на власта. Имајќи ја во предвид ваквата моќ на медиумите, власта секогаш на суптилен начин се обидува да ги стави под сопствена контрола. До кој степен ќе се контролираат медиумите и че се ограничува слободата на изразување зависни од повеќе фактори. Сепак, еден од најважните е способноста и волјата на медиумските работници (новинарите) да го сочуваат својот интегритет во однос на политичката власт.

Слободата на изразување, односно слободата на медиумите е основен индикатор за демократскиот развој на едно општество. Во светски рамки постојат неколку меѓународни организации кои имаат мисија и се фокусирани на континуирано следење на остварувањето на правото на слободата на медиумите и слободата на изразување во сите држави во светот. Преку следењето на примената на соодветни критериуми тие вршат рангирање на државите во светски рамки за остварување на наведеното право. Истовремено следењето на остварувањето на слободата на медиумите во државите претставува своевидна меѓународна контрола. Најпознати такви меѓународни НВО се: Репортери без граници, Куќа на слободата (*Freedom Haus*) и УНЕСКО.

Меѓународната невладина организација “Репортери без граница“, од 2002 година континуирано го следи остварувањето на слободата на медиуми на глобално ниво и притоа врши рангирање на индексот на слободата на медиумите по држави. Зависно од степенот на остварување на оваа слобода, организацијата “Репортери без граници“, државите ги класифицирале во пет категории и тоа:

- држави со добра ситуација;
- држави со задоволувачка ситуација
- држави со воочливи проблеми
- држави со тешка ситуација
- држави со многу тешка ситуација.

Според извештаите на наведените меѓународни организации индексот на слободата на медиумите во Република Македонија е на ниско ниво, со тенденција на подобрување.

Во 2009 година Р. С. Македонија беше рангирана на 34 место и беше лидер во регионот, во 2016 година падна на 122 место, а во 2019 година беше рангирана на 109 место. Според добрите познавачи на состојбите во

македонското новинарство, кај голем дел од новинарската јавност постои оптимизам дека рангирање на индексот на слобода на медиуми во нашата држава ќе се подобри, особено по промената на политиката во 2016 година.

Без разика на тоа според која методологија се рангира државите во однос на остварувањето на слободата на медиуми, рангирање на Република С. Македонија е релевантен индикатор дека слободата на медиумите во иднина треба значително да се подобри. Експертите оценуваат дека со одредени корекции на медиумската регулатива кој е донесен по широка дебата на сите заинтересирани страни и со партиципирање на новинарските асоцијации (ЗНМ, МАН и др.) го овозможува тоа и наскоро можеме да очекуваме дека сите наредни извештаи за слободата на изразување за Македонија ќе бидат позитивни и оптимистички и дека новинарската професија ќе си го добие вистинското место во општеството. Слободата на изразување ја става оваа фела на пиедесталот на браникот на демократијата, а воедно е и вистински акцелератор на демократските процеси во секое општество.

Резултатите од нашето истражување за перцепцијата на слободата на изразување во Западниот регион на државата ќе покажат одредени индикации во која насока се движи слободата на медиумите и слободата на изразување во Р. С. Македонија во последните 4-5 години.

Предложени истражувања

а) Предмет на истражување

Предмет на нашето истражување е да се утврди перцепцијата на медиумските работници за слободата на изразување во медиумите кои функционираат во Западниот (плански) регион на државата. Најпрво во нашето истражување ќе ги собереме податоците за:

- 1) бројот и видовите на медиумите по општини и на ниво на Регион (печатени, електронски: радија, телевизии)
- 2) ниво на кое функционираат (локално, регионално и национално ниво).
- 3) број на вработени во медиумите
- 4) образовна структура

б) Цели на истражувањето

Нашето истражување има две цели: *теоретска* и *практична цел*. Теоретската цел ќе ја анализира перцепцијата на медиумските работници на слободата на изразување во Западниот регион на Р.С. Македонија, од една страна, како и идентификување на влијанието на одредени фактори врз слободата на изразување (материјалниот статус на медиумските работници, степенот на образование, работно-правниот статус, заштитата на правата од работен однос, политички влијанија) и др.

Исто така, истражувањето ќе ја збогати и научната мисла од областа на медиумите и слободата на изразување, а воедно можат да помогнат во поставување на повисоки научни цели за понатамошни анализи и нови истражувачки аспекти и димензии на предметната проблематика.

Практичната цел на истражувањето може да се согледа пред се од прагматичен аспект, бидејќи податоците коишто ќе ги добиеме можат да помогнат за определување на степенот на перцепција на медиумските работници за слободата на изразување во медиумите кои функционираат во Западниот

регион. Резултатите од истражувањето ќе послужат за креирање на нови подобри и пофункционални решенија, преку дефинирање на нови стратегии и развојни политики во државата во однос на слободата на медиумите и слободата на изразувањето.

в) Методолошки приод

За потребите на нашето истражување ќе бидат користени следните истражувачки методи: анализа, синтеза, дескриптивниот метод, статистичкиот и др. методи. Исто така, за потребите на нашето истражување ќе биде креиран анкетен прашалник прилагодени за потребите на истражувањето. Анкетата ќе биде спроведена во сите градови во Западниот регион на Р.С. Македонија каде што има медиуми, без разлика на регионот што го покриваат.

За потребите на истражувањето ќе биде спроведено истражување во сите урбани центри во Западниот Регион при што ќе бидат анкетирани вработените новинари и други медиумски работници во медиумите, на директен начин преку анкета од страна на анкетари и преку телефон. Притоа, ќе се води грижа во структурата на примерокот да биде подеднакво застапена половата структура, возрасната структура.

Хипотетска рамка на истражувањето

Општа хипотеза

Во истражувањето се поаѓа од општата претпоставка дека врз перцепцијата на медиумските работници на слободата на медиумите влијаат повеќе фактори кои меѓусебно се преплетуваат.

Така, во нашето истражување поаѓаме од претпоставката дека врз перцепцијата на медиумските работници на слободата на медиумите влијаат социо-економската положба на медиумските работници. Несомнено, мошне важен фактор којшто влијае на перцепцијата на медиумските работници врз слободата на изразување секако е и образовниот статус на самите новинари. Важен фактор којшто има соодветно влијае врз перцепцијата на медиумските работници за слободата на изразување е правната регулатива со која се регулираат општествените односи во медиумската сфера во Република С. Македонија. Самата анализа на одговорите за правната регулатива ќе утврди дали и колку таа влијае врз слободата на изразување. Исто така, во нашето истражување ќе утврдиме дали и колку влијае ефикасноста на институциите кои имаат надлежност во работата на медиумите, како и политиките што тие ги креираат и имплементираат во оваа сфера.

Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае и работно-правниот статус на вработените во медиумите, како и уредувачката политика, сопствениците на медиумите, бизнис интересите (на локално, регионално и национално ниво), политиката на сите нивоа, професионалното организирање и здружување, односно саморегулаторните тела во државата, функционирањето на институциите кои имаат надлежност во оваа сфера и меѓународната контрола.

Посебни хипотези

1. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае нивниот **материјален статус**;
2. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае нивниот образовен статус;
3. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае работно-правниот статус;
4. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае уредувачката политика;
5. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае сопственикот на медиумите;
6. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае бизнис интересите (на локално, регионално и национално ниво);
7. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае политиката на сите нивоа;
8. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае правната регулатива;
9. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае професионалното организирање и саморегулаторните тела;
10. Врз слободата на изразување на медиумските работници во Западниот регион на РСМ влијае функционирањето на институциите кои имаат надлежност во оваа сфера
11. Врз слободата на изразување влијае на медиумските работници во Западниот регион влијае контролата на меѓународните организации (Freedom Haus, Репортери без граници и др.)

Презентирање и објавување на резултатите

Во оваа фаза предвидено е да се реализираат следните активности:

- а) учество на млади истражувачи во научната работа при што тие ќе бидат обучени да ги користат инструменталните техники предвидени за реализирање на активностите од овој проект. Тие ќе бидат обучени да ги анализираат резултатите и да размислуваат и дискутираат за резултатите. Тоа ќе овозможи проширување на знаењата и искуствата во однос на слободата на изразување и примената на медиумската регулатива во Западниот регион на Р. С.Македонија, стекнување способност за планирање на идни научни активности;
- б) Пишување и објавување на научни трудови во интернационални списанија со фактор на влијание.
- в) Презентирање на добиените резултати на домашни и меѓународни научни конференции.
- г) Соработка со медиумите со цел практична примена на резултатите добиени од ова истражување.

д) Истражувачки план со временска рамка

Истражувањата ќе бидат спроведени во медиумите и општините на Западниот регион на Р. С.Македонија.

Истражувачката работа и активностите на проектот ќе се спроведат во периодот мај 2021-август 2021 година:

Период 1: Временска рамка од 26.05.2021-30.06.2021 година.

1) Почетни активности: состанок со сите учесници на проектот и договор за понатамошни активности.

(2) Изработка на истражувачки инструмент (Анкетен прашалник) и структурирање на примерокот.

(3) Реализација на истражувањето - теренски истражувања во општините (Охрид Тетово, Гостивар, Кичево и Струга), во кои се вклучени анкети со повеќе лица, сондажи, собирање информации и други податоци за слободата на изразување во Западниот регион на Р. С. Македонија.

Период 2. 01.07.-15.07.2021 година. Обработка и анализа на добиените податоци од Анкетниот прашалник.

Период 3. 15.07.-01.08.2021. година. Состанок со учесниците на проектот и дискусии за добиените резултати и подготвување на завршен извештај за активностите извршени во текот на годината, подготовка на научни трудови за презентирање на научни конференции.

Литература

1. **Мајхошев, А.** (2018), Медиумско право (учебник), Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Правен факултет;
2. **Мајхошев, А.**, (2016), Медиумско право (Авторизирани предавања), Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Правен факултет;
3. **Мајхошев, А.**, (2015), Новинарска етика (Рецензирана скрипта), Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Правен факултет;
4. **Мајхошев, А.** (2014), Новинарска етика (Практикум), Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Правен факултет;
5. **С.Тодоровска- Павловска, З. Иванов, З. Таневски, Г. Филков, З. Бојаровски, К. Спасовска**, (2005), Пишување за електронски медиуми, Македонски институт за медиуми;
6. **Бранко Геровски**, Биди Новинар, Матица Македонска
7. **Веле Смилевски**, (1999) Аспекти на новинарската теорија и практика. Жанрови, Матица Македонска;
8. **Томе Груевски**, (2013), Комуникологија на жанрот, Студиорум, Скопје;

ВТОР ДЕЛ

Истражувачки тим:

АНЕКС 1

Истражувачки тим

Главен истражувач	Доц. Д-р Јорданка Галева
Истражувач	Вон. Проф. д-р Андон Мајхошев
Истражувач	Доц. Д-р Искра Коровешовска
Ивана Митева	Студентка на IV година на Медиумски студии и ОЈ
Симона Велкова	Студентка на IV година на Медиумски студии и ОЈ
Кристијан Трајчов	Студентка на III година на Медиумски студии и ОЈ
Ивона Ефремовска	Студентка на II година на Медиумски студии и ОЈ
Божидар Донеv	Студент на II година на Медиумски студии и ОЈ

ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

Истражувачки капацитети/опрема

За извршување на задачите од проектот ќе биде изработен детален акционен план со назначување на лица и временска рамка за реализација на активностите. Во проектот ќе бидат вклучени двајца професори и седум студенти од Студиската програма-Медиумски студии и ОЈ на Правниот факултет при УГД.

Најголем дел од истражувањето ќе се одвива на терен, преку собирање на податоци, реализација на анкети.

Во делот на кабинетска работа, ќе се користи компјутер, скенер, печатар, како и телефонски и факс услуги. Финални продукти ќе бидат изработка на научно-истражувачки труд кој ќе биде претставен на национална или меѓународна конференција.

По изработката на стручен и научно-истражувачки труд, ќе следи јавна презентација на резултатите од истражувањето пред пошироката јавност, медиумските работници, студентите и професорите на Правниот факултет и пошироко. Во јавната презентација на резултатите од истражувањето ќе се користат ресурсите од Центарот за односи со јавноста при УГД.

Финансирање на проектот

За спроведување на наведениот Научно-истражувачкиот проект не се потребни финасиски средства и истиот ќе се реализира на волонтерска основа.